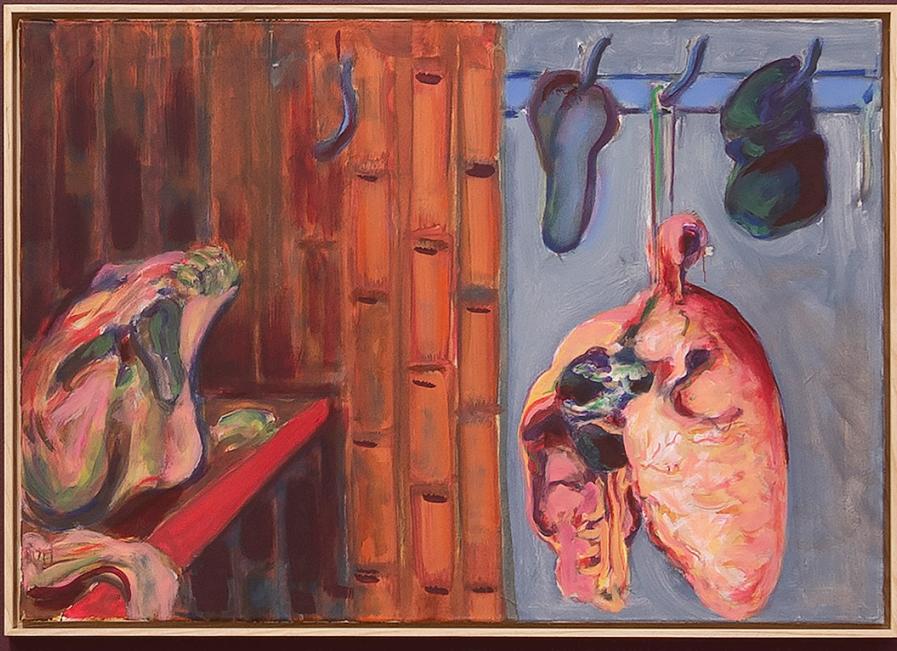

CHRISTIAN LEMMERZ

&

NORBERT TADEUSZ

HORSENS KUNSTMUSEUM 2020

Herz & Lunge. 1983

Olie på lærred. 103,5 x 73

Courtesy: Collection Estate of Norbert Tadeusz

TAK TIL / THANKS TO

Tak til Petra Lemmerz, Christian Lemmerz, Khora Contemporary og Faurschou Foundation for et forbilledligt samarbejde i forbindelse med projektet.

Udstillingen på Horsens Kunstmuseum er realiseret takket være:
Augustinus Fonden, Statens Kunstmuseum, Knud Højgård's Fond, Aage og Johanne Louis-Hansens Fond, Insero Horsens, Overretssagfører L. Zeuthens Mindelegat, 15. Juni Fonden, Familien Hede Nielsens Fond og Beckett Fonden.

/

Thanks to Petra Lemmerz, Christian Lemmerz, Khora Contemporary and the Faurschou Foundation for exemplary collaboration on this project.

The exhibition at Horsens Art Museum has been realised thanks to: Augustinus Fonden, the Danish Arts Foundation, Knud Højgård's Fond, Aage og Johanne Louis-Hansens Fond, Insero Horsens, Overretssagfører L. Zeuthens Mindelegat, 15. Juni Fonden, Familien Hede Nielsens Fond, and Beckett Fonden.

CHRISTIAN LEMMERZ & NORBERT TADEUSZ

I 2016 blev udstillingen MEAT, med værker af den tyske kunstner Norbert Tadeusz (1940-2011) og den tysk-danske kunstner Christian Lemmerz (f. 1959), forsøgt gennemført hos danske Faurschou Foundation i Beijing. Norbert Tadeusz' malerier blev dog bortcensureret af de kinesiske myndigheder ved indrejsen til Kina, og det var således kun Christian Lemmerz' værker, der blev vist på den planlagte udstilling. På væggene, hvor Norbert Tadeusz' værker skulle have hængt, hang tomme hvide lærreder i samme mål som de originale malerier. Udstillingen var æstetisk smuk, men den ønskede dialog mellem de to kunstnere udeblev på grund af den kinesiske censur.

Nu fire år senere bringer Horsens Kunstmuseum de to kunstneres værker sammen igen, i en dialog på tværs af materialer, medier og generatiner. Horsens Kunstmuseums intention med dialogudstillingen er at pege tilbage i tiden for at se på de to kunstneres fælles inspiration til kroppen og kødet, men samtidig pege på nutiden og fremtiden ved at lade Christian Lemmerz præsentere nyproducerede værker i marmor, som de oprindeligt udstillede værker i Beijing ligeledes var lavet af, men også værket Godot fra 2020 skabt af plastik ved hjælp af 3D-print samt virtual reality-værket Locus Solus fra 2020.

Horsens Kunstmuseums bekendtskab med Christian Lemmerz går tilbage til midten af 1980'erne, hvor museet også erhvervede de første værker af kunstneren til sin samling. Det betyder, at museet i dag råder over en stor samling af kunstnerens værker. Christian Lemmerz har også ad flere omgange været udstillingsaktuel på museet, senest i 2013 med udstillingen "Christian Lemmerz – Eine Gruppenausstellung". Norbert Tadeusz er derimod et relativt nyt bekendtskab for Horsens Kunstmuseum, og museet præsenterer nu for første gang hans værker i udstillingssammenhæng.

De to kunstnere er familiært beslægtede, idet Norbert Tadeusz var Christian Lemmerz' svoger. Det er dog ikke det, der bringer de to i en kunstnerisk dialog, men derimod et fælles motivmæssigt udgangspunkt i kødet. Kød som materie, materiale og genstand for fortolkning i kunsten.

Kroppen og kødet

Døden og livet hænger unægteligt sammen og er et tema, som gennem kunsten og arbejdet med kunsten knytter Christian Lemmerz og Norbert Tadeusz sammen. De undersøger døden og hylder den på en måde også gennem deres arbejde med kødet. Både mennesker og dyr består af kød, knogler og hud, og når vi dør, er det netop dette, som bliver tilbage på jorden som det sidste, inden det også forgår.

Livet slutter med døden, hvad end det sker ved en naturlig død, eller når et dyr eksempelvis bliver slagtet i et slagtehus. Christian Lemmerz og Norbert Tadeusz har begge arbejdet med kroppen og kødet som en kobling til døden, såvel i skulptur og maleri som i installationer. De fremviser både det groteske og det smukke ved kødet og kroppen.

Man fornemmer ikke, at Christian Lemmerz' og Norbert Tadeusz' indgående arbejde med kroppen og kødet er del af en direkte politisk agenda; det er snarere et forsøg på at nærme sig et kunstnerisk sprog eller en form for æstetik netop gennem denne undersøgelse. Som beskuer kan man godt føle sig overvældet i mødet med de to kunstneres værker. De kan fremstå groteske i udtrykket og fremvise nogle sider af livet og kroppen, hvad enten det drejer sig om menneske eller dyr, som vi måske normalt ikke er vant til at se på eller forholde os til i hverdagsslivet.

Samtidig er der en iboende skønhed i deres grundige arbejde med netop kroppen, en form for hyldest til både livet og døden, til at kroppen i sidste ende, uanset om man er menneske eller dyr, består af noget så basalt som kød, knogler og hud.

Kadavere og den udspændte krop

I 1980'erne fokuserede Norbert Tadeusz på kadavere og kroppen i sine malerier, herunder både menneske- og dyrekroppen. De mange studier af kroppen manifesterede sig i store malerier, der blander dagligdags-scener med et surrealistisk tvist, og som i såvel teknik som motiv leder beskuerens tanker hen på kunstnere som for eksempel den nederlandske kunstner Rembrandt van Rijn (1606–1669) og den irske kunstner Francis Bacon (1909–1992), der ligeledes arbejdede med maleriske afbildninger af kadavere og kød.

På udstillingen opleves Norbert Tadeusz' fokus på kødet blandt andet i det over fire meter lange maleri Graues Atelier fra 1985. Her ses et virvar af nøgne menneskekroppe, som ved hjælp af ribber, taburetter og møbler snor sig omkring et ophængt kadaver, mens der i baggrunden ses flere døde dyr, der både ligger og hænger i rummet. I maleriets venstre side ses en fotograf, der fotograferer ud af rummet, væk fra virvaret og den heftige energi, der udspiller sig. Værkets titel og krukken med pensler i maleriets højre side afslører, at vi befinner os i et atelier, hvor en kunstner er i fuld gang med sit arbejde. Maleriet er dynamisk og hektisk, og som beskuer får man en opfattelse af, at man har fået lov til at se ind i et drømmende univers, som normalt ville eksistere i underbevidstheden.

Et lignende scenerie finder sted i maleriet O.T. fra 1987, der på surrealistisk vis præsenterer to udspændte kroppe: det flædede kadaver og mennesket. Begge liggende på podier med benene i vejret. De ligger

udspændt til skue, med blottet køn. Kadaveret kunne i form og størrelse minde om en hest, også på grund af de synlige hove og hestehalen, mens menneskekroppen minder om en kvindekrop med bløde former. I rummet står en mand med armene over kors; hans ansigt er ikke synligt, men det er til gengæld en række ansigter i vinduerne i baggrunden. Menneskene i vinduerne kan se ind på scenen i rummet og på de to udspændte kroppe, som ligner, at et salg er i gang, hvor de kan byde på de udstillede kroppe, som manden i rummet våger over. Maleriets farver er intense, og man fornemmer som beskuer den kraft og styrke, der ligger bag maleriet.

En styrke som også opleves i maleriet Ulla in Pistoia fra 1986, hvor et lignende scenerie udspiller sig i et udefinerbart rum med en nøgen kvinde, der løber hen mod den døde og ophængte dyrekrop, som ligger i forgrunden. Deres skygger bliver i bevægelsen til én, som ender i et stort afløb dækket af en rist imellem dem, et afløb som minder om dem, man ser på et gammeldags slagteri. Skyggerne er blodrøde og skaber associationer til blodet, som løber fra kroppen af det slagtede dyr i slagterihallen og ned på gulvet mod afløbet, som var dyret netop blevet slagtet. I indgangen, hvor kvinden er på vej ind i rummet, hænger et blå/lilla forhæng, der lige som i O.T. fra 1987 peger i retning af en form for scene, der bliver afsløret, ved at forhængen trækkes bort, og kvinden dermed kan løbe ind på scenen. En scene vi som beskuere allerede er blevet indviet i, da maleriets perspektiv er inde fra rummet, hvor den udspændte dyrekrop hænger.

Et fastfrosset øjeblik

I arbejdet med Norbert Tadeusz' maleri over for Christian Lemmerz' skulptur har et af de gennemgående elementer været de to kunstneres eminente evne til at skabe unikke stemningsbilleder, som fastfryser konkrete øjeblikke. Et greb som Christian Lemmerz igennem sit kunstneriske virke gang på gang har formået at mestre. På udstillingen visualiseres dette også i de fem nye marmorbuster: Patienten, Direktøren, Entreprenøren, Galleristen og Fotografen, alle skabt i 2020.

Christian Lemmerz har igennem en lang årrække arbejdet med det klassiske materiale marmor, som kunsthistorisk set rummer en meget lang og prestigefyldt historie. Der findes i dag ikke mange kunstnere, der lige som Christian Lemmerz er uddannet inden for den helt klassiske skulptørstil. Christian Lemmerz tilgår dette medie og materiale med et meget anderledes blik end det, man ellers ser igennem kunsthistorien. Hvor marmoret i antikken, renæssancen og neo-klassicismen fremviste det skønne og smukke ved mennesket, fremviser Lemmerz nogle helt andre sider af mennesket, ofte mere grusomme, dystre eller foruroligende aspekter ved den menneskelige krop eller tilværelse. Hans skulpturer er ofte meget bemærkelsesværdige. De indtager udstillingsrummet med et næsten blæn-

dende æstetisk rent udtryk, med marmoret som det materiale, han bruger til at arbejde med meget moderne, relevante og provokerende tematikker. De fem portrætter synes psykedeliske i deres udtryk, fordi portrætterne er fanget i et øjeblik imellem form og proces, hvilket gør det svært for beskuerens øje at finde et sted at finde hvile i busterne. Hvor det traditionelle portræt fastfryser ét enkelt øjeblik, formår Christian Lemmerz her at indfange flere øjeblikke og på den måde give busterne et bevidsthedsudvinden-
de udtryk. De indtager rummet på en anden måde end klassiske portræt-
buster. Busterne synes at strække sig ud i rummet mod beskueren på en dynamisk og levende måde på trods af det ellers meget tunge materiale, som de er skabt i. Måske har Christian Lemmerz fastfrosset det øjeblik, hvor de afbildede personer netop er ved at bryde ud af marmoret, et sted imellem rum og tid, hvor de endnu ikke er fulde individer.

Ser man på de mere klassiske portrætbuster, er det meget almindeligt, at man fremhæver bestemte træk i ansigtet ved den person, man forsøger at gengive. I disse buster er ansigtstrækkene ikke særligt tydelige, dele af ansigterne, som ellers kunne have givet de forskellige buster personlighed og gjort, at man kunne skelne dem fra hinanden, synes forsvundet eller næsten fanget i marmoret. Titlerne på værkerne synes lige så udefinerbare som selve udtrykket på busterne. Man får viden om forskellige erhverv, som disse personer måske arbejder indenfor, men intet ved busterne i sig selv skaber nogen speciel forbindelse til at være eksempelvis fotograf eller gallerist.

Marmorbusterne er skabt ved hjælp af et 3D-computerprogram. De fem personer, som er afbilledet, har hver især siddet placeret foran flere kameraer, der tog billeder samtidigt, mens personen bevægede sig alt for hurtigt til, at computeren kunne følge med. Det betyder, at der i computerens forsøg på at bearbejde billederne til et fuldstændigt billede er opstået store forvrængninger og forvidninger af modellen. Efter Christian Lemmerz' godkendelse og valg af en af de genererede 3D-modeller blev denne efterfølgende sendt til Carrara i Italien, hvor den via en robot blev hugget i marmor uden menneskelig involvering.

Den over tre meter høje skulptur Godot fra 2020 er skabt ud fra samme princip som de fem marmorbuster. Forskellen her er dog, at Godot er lavet af sort plastik printet ved hjælp af en 3D-printer, hvilket gør, at skulpturen, til trods for dens enorme størrelse, ikke vejer mere end 60 kilo og er helt hul indeni.

Titlen Godot skaber associationer til det franske absurde teaterstykke Mens vi venter på Godot skrevet af den irsk-franske forfatter Samuel Beckett i 1948-49. Stykket består af to akter; scenen i begge akter udspil-

ler sig ved et nøgent træ ved en landevej. De to vagabonder Vladimir og Estragon står uden grund og venter på Godot, som aldrig dukker op. På det gentagne spørgsmål om, hvorfor de er nødt til at blive på landevejen og vente, er svaret altid, at de venter på Godot. Begge akter ender med, at en dreng kommer forbi og fortæller, at Godot først kommer i morgen.

At arbejde med virtual reality som medie

I forbindelse med Christian Lemmerz' soloudstilling "Christian Lemmerz – eine Gruppenausstellung" på Horsens Kunstmuseum i 2013 udtalte kunstneren til Horsens Folkeblad, at han fremadrettet ville fokusere på at skabe værker i andre medier, end han tidligere havde arbejdet med. Medier, der på nyskabende vis skulle være med til at skubbe til vores traditionelle forståelse og opfattelse af kunst. En udtaelse, der her syv år senere har vist sig at holde vand. Siden 2017 har Christian Lemmerz nemlig skabt de tre virtual reality-værker La Apparizione fra 2017, Traum fra 2018 og senest Locus Solus fra 2020. På den aktuelle udstilling på Horsens Kunstmuseum er det muligt at opleve det seneste værk Locus Solus. Titlen på værket rummer referencer til den franske forfatter Raymond Roussels surrealistiske hovedværk Locus Solus fra 1914. Et litterært værk, hvor spændingseffekten er på et absolut nulpunkt, men hvor læseren derimod lulles ind i en drømmende verden af mærkværdigheder og underlige oprin.

Trilogien visualiserer tre forskellige mentale tilstande: La Apparizione fra 2017 peger mod religionen, Traum fra 2018 er som et koncentreret mare-ridt, og Locus Solus kombinerer hypnose med idéen om døden. Christian Lemmerz betragter arbejdet med virtual reality som en mulighed for at arbejde som en stærk illusionist. Han arbejder her bevidst med elementer fra videospil, tegneserier og kitsch. Værkernes udtryk søger at forføre beskueren direkte og skruppelløst, men samtidig opfordrer de til en kulturel refleksion over bevidsthedens virkelighed gennem mediet.

I Locus Solus bliver tilskueren placeret i et uendeligt rum. Rundtomkring kredser tusinder af kranier, som planeter, i deres egen cirkelbane. En hypnotiserende stemme beskriver og guider beskueren gennem universet, som det sidste stadie inden døden. Værket afsluttes med en nedtælling, der fører til værkets og livets hjertestop.

GRAB I–VII på museets facade

I forbindelse med dialogudstillingen har Horsens Kunstmuseum etableret de syv store bronzerelieffer Grab I–VII fra 2009 udenfor på museets facade. Reliefferne blev præsenteret på Statens Museum for Kunst tilbage i 2010 i forbindelse med Christian Lemmerz' udstillingsprojekt "Largo", ligesom de var at se på Horsens Kunstmuseum i 2013 i forbindelse med udstillingen *Christian Lemmerz – eine Gruppenausstellung*.

Døden som vores tids største tabu er et emne, som Christian Lemmerz forholder sig til med en ekstrem seriøsitet, og det udmønter sig ikke kun i overført betydning i de syv bronzerelieffer, men kunstværkerne vejer bogstaveligt også tungt; hvert af de syv bronzerelieffer har en vægt på over 800 kg. Grab I–VII ligner afstøbninger af rådne kistebunde dybt nede under jorden, med afmærkninger af forskellige kranier og knogler. Antallet syv peger tilbage på de syv dage, som Gud var om at skabe Jorden.

Da reliefferne blev vist på udstillingen Largo var de sortpatinerede, men i dag fremstår bronzen mere blå/grøn på grund af den naturlige udvikling af patineringen. Værket er derfor på en måde nærmest levende, idet overfladen ændrer sig over tid. Selv i døden er der altså liv. Og det er på en måde meget nærværende at tale om, når man forholder sig til Christian Lemmerz' kunst og hans indgående arbejde med døden som tema. For at døden kan være relevant for os som mennesker, skal der jo netop være liv. Livet og døden er unægteligt forbundne, for hvis ikke døden lå og luredede i vores menneskelige bevidsthed, så ville vi nok i bund og grund ikke have megen grund til at leve. Hvis livet ikke havde nogen ende, ville vi som mennesker ikke have nogen særlig grund til at gøre noget som helst; vi ville ikke have noget, som kunne drive os fremad i livet.

I Grab I–VII bliver dødens nærvær altså manifesteret på en måde, som er til at tage og føle på. Tyngden af det dystre fokus på døden rammer en som beskuer meget direkte, når man står og kigger på de store relieffer.

Kunstner information

Norbert Tadeusz (1940-2011) blev født i Dortmund, Tyskland. Han studerede på kunstakademiet i Düsseldorf fra 1961 til 1966. I 1970 havde han sin første separatudstilling på Kunstmuseum Düsseldorf, som blev efterfulgt af adskillige verdensomspændende galleri- og museumsudstillinger. Norbert Tadeusz deltog i Venedigbiennalen i 1982. Hans energiske, intense og farverige værker spænder fra stilleben-elementer og døde slagtekroppe til abstrakte skildringer af hverdagen.

Christian Lemmerz (f. 1959), tysk-dansk billedkunstner, blev født i Karlsruhe i Tyskland. Han studerede ved kunstakademiet i Carrara i Italien i årene 1978-82, hvorefter han flyttede til København for at studere på Det Kongelige Danske Kunstakademi i årene 1983-88. Siden da har Christian Lemmerz markeret sig stærkt på både den danske og den internationale kunstscene med skulpturer og udsmykningsopgaver skabt i materialer som marmor og bronze.

*Tekst af Sofie Skau Jepsen og Julie Horne Møller
Museumsinspektører ved Horsens Kunstmuseum, efteråret 2020*

CHRISTIAN LEMMERZ & NORBERT TADEUSZ

In 2016, an attempt was made to show the exhibition entitled MEAT at the Danish Faurschou Foundation in Beijing, featuring works by the German artist Norbert Tadeusz (1940–2011) and the German-Danish artist Christian Lemmerz (b. 1959). However, Norbert Tadeusz's paintings were censored by the Chinese authorities on entering China and thus only Christian Lemmerz's works were shown on the planned exhibition. Instead, empty white canvases identical in size to the original paintings were hung on the walls in place of Norbert Tadeusz's works. The exhibition was aesthetically beautiful, but, due to the Chinese censorship, the intended dialogue between the two artists was absent.

Now, four years on, the works by these two artists come together at Horsens Art Museum in a dialogue across materials, media, and generations. Horsens Art Museum intends, with this exhibition, to look back in time and examine the inspiration for working with meat and the body shared by these two artists, but also to look to the present and the future by presenting Christian Lemmerz's newly produced works in marble, the same material used for the works originally shown in Beijing, but also the work Godot from 2020 created in 3D-printed plastic as well as the virtual reality work Locus Solus from 2020.

Horsens Art Museum's acquaintance with Christian Lemmerz goes back to the mid-1980s when the museum acquired the first works for its collection. The museum's collection of works by the artist is now considerable, therefore. On several occasions, Christian Lemmerz has exhibited at the museum, most recently in 2013 with the exhibition Christian Lemmerz – Eine Gruppenausstellung (Christian Lemmerz – a group exhibition). Norbert Tadeusz, on the other hand, is a relatively recent newcomer to Horsens Art Museum and the museum now presents his works for the first time in an exhibition context.

The two artists are closely related, since Norbert Tadeusz was Christian Lemmerz's brother-in-law. However, central to their artistic dialogue is not their blood relationship, but rather their shared basic motif of meat. Meat as matter, material, and the object of artistic interpretation.

Body and meat

Life and death are inseparable and a theme which unites Christian Lemmerz and Norbert Tadeusz through their art and artistic practice. They explore death, in a sense celebrating it by addressing meat in their practice. Both people and animals consist of meat, bones, and skin – all that is left of us on earth when we die before that, too, perishes. Death conclu-

des life whether it happens naturally or when an animal, for example, is slaughtered at an abattoir. In their work with bodies and meat in sculpture and painting as well as installations, Christian Lemmerz and Norbert Tadeusz have both made a coupling to death. They present both the grotesque and beautiful aspects of meat and bodies.

One does not sense that Christian Lemmerz's and Norbert Tadeusz's detailed work with bodies and meat is part of a specific political agenda; rather, it is an attempt, via this particular explorative path, at approximating an artistic idiom or aesthetic form. As a viewer, it is easy to feel overwhelmed by the encounter with the works by these two artists. Their expression may appear grotesque and expose sides of life and the body, be they those of man or animal, which we are unused to confronting or relating to in our everyday lives.

All the while, there is an innate beauty in their meticulous work with the body, a kind of tribute to both life and death, to the fact that ultimately the body, whether human or animal, is made up of something as basic as meat, bones, and skin.

Carcasses and splayed bodies

During the 1980s, Norbert Tadeusz had focus on carcasses and bodies in his paintings, including both human and animal bodies. The many studies of the body resulted in large-scale paintings, blending everyday scenes with a surrealist element which, in terms of technique and motif, point to the practice of the Dutch artist Rembrandt van Rijn (1606–1669) and the Irish artist Francis Bacon (1909–1992), for example, who also used painterly depictions of carcasses and meat in their practice.

In this exhibition, Norbert Tadeusz's focus on meat is manifest in the painting *Graues Atelier* (Grey Studio) from 1985, measuring more than four metres in length. We see a confusion of naked human bodies winding their way, by means of ribs, stools, and furniture, round a hung carcass with more dead animals lying and hanging in the background. In the left side of the painting, there is a photographer aiming his camera out and away from the scene, away from the shambles and the intense energy unfolding. The work title and the jars with brushes in the right side of the painting indicate that we are in a studio where an artist is busily at work. The painting is dynamic and hectic and as a viewer you get a sense of being able to glimpse into a dreamy universe usually relegated to the subconscious.

A similar setting is evident in the painting *O.T.* from 1987, surrealistically presenting two splayed bodies: a skinned carcass and a human body. Both lying on podiums with their legs in the air. Their splayed bodies laid

bare, their sexual organs exposed. Judging by its shape and size, the carcass might be a horse, further corroborated by the visible hooves and tail while the human body resembles a female body with rounded forms. A man is standing in the space with his arms folded across his chest; his face is not visible, unlike several faces appearing in the windows in the background. The people at the windows have an unhindered view of the scene and the two splayed bodies, the scene resembling a sale where they can bid for the bodies on show, guarded by the man in the room. The colours are intense and, as viewers, we sense the power and force suffusing the picture.

A force also evident in the painting *Ulla in Pistoia* from 1986 where a similar scene takes place in an undefinable room with a naked woman running towards the dead and hung animal body lying in the foreground. The movement blends their shadows into one, ending in a huge drain covered by a grating between them, a drain not unlike those in an old-fashioned abattoir. The shadows are blood-red with associations to the blood draining from a slaughtered animal in the abattoir onto the floor and trickling towards the drain, as if the animal had been slaughtered only a moment ago. At the entrance where the woman is entering the room, there is a blue/mauve curtain, indicative, like in *O.T.* from 1987, of a scene to be revealed once the curtain is drawn and the woman allowed to enter. A scene that viewers are already familiar with, as the painting's perspective is from inside the room where the splayed animal body is hanging.

A moment frozen in time

The idea to present Norbert Tadeusz's paintings opposite Christian Lemmerz's sculptures has been characterised by the two artists' eminent ability to create unique moods, freezing specific moments. A method mastered by Christian Lemmerz time and again throughout his artistic practice. In this exhibition, this is further visualised in the five new marble busts: *Patienten* (The Patient), *Direktøren* (The Director), *Entreprenøren* (The Developer), *Galleristen* (The Gallerist), and *Fotografen* (The Photographer), all created in 2020.

For many years, Christian Lemmerz has worked with the classic material of marble, which embodies a very long and prestigious tradition in art history. Today, only few artists are trained in the purely classical sculptural style as is Christian Lemmerz. Christian Lemmerz engages with this medium and material from a very different perspective than hitherto seen in art history. Where marble in antiquity, the Renaissance, and neoclassicism presented human sublimity and beauty, Lemmerz presents very different sides of man, often more gruesome, bleak, or disquieting aspects of the human body or human life. His sculptures are often utterly fascinating.

They take over the gallery space with an almost blinding aesthetically pure expression with marble being the material he utilises to address very modern, relevant, and provocative themes.

The expressions of the five portraits appear psychedelic because the portraits are caught at a moment between form and process, which makes it difficult, as a viewer, to maintain focus at any one part of the busts. Where traditional portraits freeze a single moment, Christian Lemmerz manages to capture several moments, thus lending the busts a mind-expanding expression. They take over the space in a different way than do classical portrait busts. They seem to stretch into the space towards the viewers in a dynamic and lifelike fashion in spite of the heavy material they are made of. Perhaps Christian Lemmerz has frozen the moment when the people portrayed are about to break free from the marble, somewhere between time and space where they are not yet complete individuals.

Turning to the classical portrait busts, it is very common to accentuate specific facial features in the person portrayed. In these busts, the features are not particularly clear, unique facial features, which might otherwise have lent personality to the different busts and facilitated telling them apart, appear to have disappeared or been caught in the marble. The indefinable aspect of their facial expressions seems equally to extend to the work titles. We are informed of different occupations which these people may be engaged in, but nothing about the busts in themselves suggests any particular link to being, for example, a photographer or gallerist.

The marble busts were created using a 3D computer program. The five models portrayed were each placed in front of several cameras which photographed them while they were moving too fast for the computer to keep up. The result is considerable distortion and twisting of the model as the computer tries to work up the images into a complete picture. Following Christian Lemmerz's approval and choice of the generated 3D model, it was subsequently sent to Carrara in Italy where it was carved in marble by a robot without human involvement.

The sculpture Godot from 2020, measuring more than three metres in height, was created according to the same principle as the five marble busts. The difference being that Godot is made of black plastic printed by a 3D printer, which means that the sculpture, despite its enormous size, only weighs sixty kilos and is hollow inside.

The title Godot recalls the French absurd play *Waiting for Godot*, written by the Irish-French writer Samuel Beckett in 1948–49. The scene in both acts of this two-act play is a bare tree by a high road. The two vagabonds

Vladimir and Estragon are, for no particular reason, waiting for Godot, who never turns up. The response to the recurring question about why they have to keep waiting on the high road is always the same: they are waiting for Godot. Both acts end with a boy passing by telling them that Godot won't arrive until tomorrow.

Working with virtual reality as a medium

In connection with Christian Lemmerz's solo show Christian Lemmerz – eine Gruppenausstellung at Horsens Art Museum in 2013, the artist is quoted in the local newspaper Horsens Folkeblad as saying that, in future, he would concentrate on creating works in new materials and medias he had not worked with previously. Materials and medias which, in innovative ways, would contribute to give our traditional grasp and perception of art a push. A statement which, now seven years later, proved to hold water. Since 2017, Christian Lemmerz has created the three virtual reality works La Apparizione from 2017, Traum from 2018, and most recently, Locus Solus from 2020. The artist's latest work Locus Solus can now be experienced in the exhibition at Horsens Art Museum.

The work title references the French writer Raymond Roussel's surrealist main work *Locus Solus* from 1914. A literary work where the sense of suspense is absolutely nil, but where the reader, on the other hand, is lulled into a dream world of oddities and weird scenes. The trilogy visualises three different mental conditions: *La Apparizione* (*The Apparition*) from 2017 points to religion, *Traum* (*Dream*) from 2018 resembles an intense nightmare, and *Locus Solus* combines hypnosis with the idea of death. Christian Lemmerz sees his work with virtual reality as an opportunity to work as a potent illusionist. Here, he works deliberately with elements from video games, cartoon strips, and kitsch. The expressive quality of the works seeks to seduce viewers directly and unscrupulously, but they also call for cultural reflection on conscious reality via this medium.

In *Locus Solus*, viewers are placed in an endless space surrounded by thousands of skulls floating, like planets, in their own circular orbit. A hypnotising voice describes and guides viewers through the universe as the final stage before death. The work finishes with a count-down, culminating in a cardiac arrest of the work and life itself.

GRAB I–VII on the museum's facade

In connection with the dialogue exhibition, Horsens Art Museum has mounted the seven large-scale bronze reliefs *Grab I–VII* from 2009 on the museum's facade. The reliefs were presented at the National Gallery of Denmark back in 2010 at Christian Lemmerz's exhibition project *Largo* and later at Horsens Art Museum in 2013 in connection with the exhibition

Christian Lemmerz – eine Gruppenausstellung. Death being the weightiest taboo of our time is a topic that Christian Lemmerz addresses with extreme seriousness and it does not merely manifest itself metaphorically in the seven bronze reliefs: the artworks themselves are, if anything, weighty: each of them weighing more than 800 kg. Grab I–VII resemble casts of rotting coffin bottoms deep down in the soil with traces of different skulls and bones. The number seven references the seven days it took God to create the Earth.

When the reliefs were shown at the exhibition Largo, they were black-patinated, but today the bronze has a more bluish-green appearance due to natural patination. In a sense, therefore, the work is practically alive, since the surface changes over time. Even in death, there seems to be life. And this is a very pertinent point when trying to understand Christian Lemmerz's art and his exhaustive work thematising death. For death to be relevant to us, there must, of course, be life. Life and death are undeniably linked, for if death did not lurk somewhere in our human consciousness, there would probably not be much point in remaining alive. If there were no end to life, there would probably not be much point in doing anything, at all; there would be nothing to drive us on in life.

In Grab I–VII, the presence of death is manifest in a way which is very concrete. While looking at the reliefs with skulls appearing just below the surface, death hits you as a silent reminder from the dark within the artwork.

Artist information

Norbert Tadeusz (1940–2011) was born in Dortmund, Germany. He studied at the Kunstakademie Düsseldorf from 1961 until 1966. In 1970, he had his first solo show at Kunsthalle Düsseldorf, followed by a number of worldwide gallery and museum exhibitions. Norbert Tadeusz took part in the Venice Biennale in 1982. His energetic, intense, and colourful works range from still-life elements and dead carcasses to abstract portrayals of everyday life.

The German-Danish visual artist Christian Lemmerz (b.1959) was born in Karlsruhe, Germany. He studied at the Academy of Fine Arts in Carrara, Italy, from 1978 to 1982 when he moved to Copenhagen to study at the Royal Danish Academy of Fine Arts during the period 1983–88. Since then, Christian Lemmerz has had a marked influence on both the Danish and international art scene with sculptures and decorative commissions created in materials such as bronze and marble.

Written by Sofie Skau Jepsen and Julie Horne Møller, curators at Horsens Art Museum, autumn, 2020

Godot. 2020

Plastik. 132 x 110 x 347

Courtesy: Hans Alf Gallery og Christian Lemmerz

Pistoia und Wagen (Balbano). 1986
Olie på lærred. 155 x 280
Courtesy: Collection Estate of Norbert Tadeusz

